

Kramer Nieuwsbrief nr. 16
juni 2011

OVER KRAMERS,
ZUIVEL, ZUIVELFABRIEKEN
EN FRIESE ZUIVELDIRECTEUREN

Deel 2

COLOFON

De Nieuwsbrief is een uitgave van de **stichting Graven en Verhalen** te Blauwhuis Fr.

Secretariaat: van de stichting: Trees Wempe, Van Watervlietstraat 56, 2274 JZ Voorburg, tel. 070-3867725,

e-mail reeswempe@ziggo.nl

Redactie van de Nieuwsbrief:

Mebius Wolke (hoofdredacteur ad interim), tel. 0515-558202

Frans van der Meer (redacteur ad interim; familieberichten)

Mebius Ijzn. Kramer (redacteur Kramers Zuivel en Kramer China Fonds, oproep onderduikers)

José van Aalten-Wolke (redacteur ad interim, familieberichten tevens **lay-out**), Akkerstraat 18, 5171 VB Kaatsheuvel, tel. 0416-276583, e-mail jvaalten-wolke@hetnet.nl

graag alle kopij zenden naar:

Mebius Wolke, e-mail: mebiuswolke@hotmail.com en

José van Aalten-Wolke, e-mail: jvaalten-wolke@hetnet.nl

Ledenadministratie Stichting Graven en Verhalen Trees Wempe (adresgegevens: zie boven)

Donateurs van de stichting Graven en Verhalen ontvangen elk halfjaar een uitgebreide Nieuwsbrief.:

Opgave tot donateur: bij secretariaat van de stichting (Trees Wempe; adresgegevens zie boven)

Betaling donatie (€ 11,00 per jaar) d.m.v. overmaking op rekeningnr.: **39.77.81.040 t.n.v. de penningmeester van de stichting Graven en Verhalen** te Den Haag

Familiedagen. De plaats, tijd en organisatie is wisselend. Voor informatie hierover: Redactie Nieuwsbrief (adressen zie hierboven)

INHOUDSOPGAVE

VAN DE REDACTIE	4
BESTUURSBERICHTEN	5
REDACTIE	6
WEBSITE	6
FINANCIËN	6
FAMILIEDAG 2012	7
ALLERZIELEN 2010	8
DONATIE 2011	8
ZUIVEL KRAMERS, DEEL 2	9
KRAMER CHINA FONDS	19
FAMILIEBERICHTEN	22
GEBOREN	22
HUWELIJK	22
KONINKLIJKE ONDERSCHIEDING	23
PITER JELLESPRIJS	24
JUBILEUM	25
OVERLEDEN	26
OPROEP	30
ONDERDUIKERS	30

VAN DE REDACTIE

In de Nieuwsbrief van najaar 2010 schreef ik, dat Frans van der Meer door ziekte verhinderd was het onderdeel “van de redactie” voor zijn rekening te nemen. Helaas is Frans nog niet voldoende hersteld om het hoofdredacteurschap weer op zich te nemen. Wij als piepkleine redactie (José van Aalten–Wolke en Mebius IJ. Wolke) wensen hem beterschap! We missen zijn onvolprezen capaciteiten als schrijver en organisator. Bovendien was het erg waardevol dat Frans zeer goed ingevoerd is in allerlei familieachtergronden.

In deze Nieuwsbrief schrijft Mebius F. Kramer Ijsbrandzoon (tak Mebius) een tweede boeiend verhaal over de Kramer Zuivelheren. Zeer de moeite waard om te lezen hoe de zuivelindustrie zich binnen ongeveer zestig jaar tot een volwaardige bedrijfstak heeft ontwikkeld. We mogen er trots op zijn, dat ook onze voorvaderen hieraan een belangrijk steentje bijgedragen hebben. Vanaf hier bedankt Mebius F. Kramer!!

De rest van de Nieuwsbrief bevat naast bestuursberichten, mededelingen over het Chinafonds uitsluitend en een oproep van Mebius IJzn om verhalen van en over onderduikers aan de redactie te sturen De redactie sluit zich nogmaals bij die oproep aan om familieberichten van allerlei aard door te geven.

Tot nu lag het accent in de Nieuwsbrieven op de historische kant van de familie. Als redactie zouden wij ons kunnen voorstellen, dat in de toekomst meer verhalen/wetenswaardigheden over vandaag en morgen gaan. Uitvindingen; bijzondere ervaringen; indrukwekkende reizen; wetenschappelijke nieuwigheden; enz.

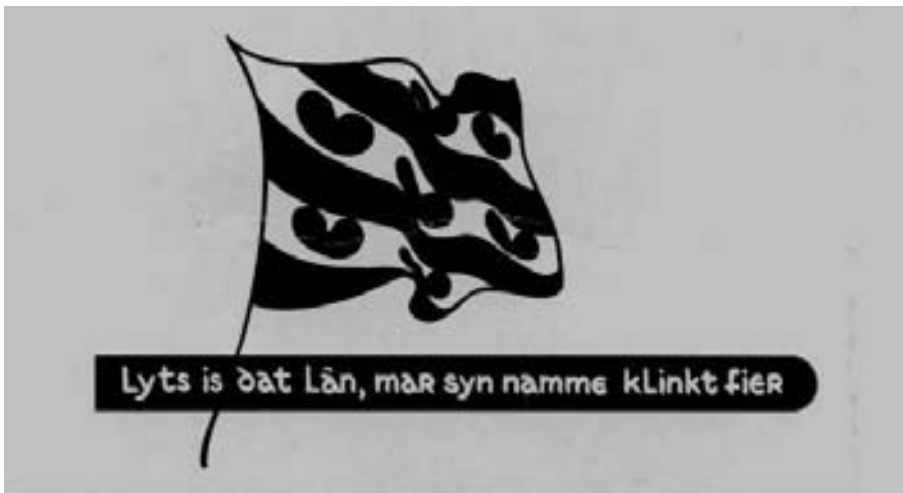
Het bestuur van de Stichting Graven en Verhalen en ook de redactie van de Kramers Nieuwsbrief zouden graag zien, dat de redactie aangevuld met c.q. vervangen zou kunnen worden door nieuwelingen, vooral om verhalen over vandaag en morgen aan te leveren.

Wij hebben in 2010 om de tafel gezeten met de vraag hoe nu verder. Het resultaat was, dat het bestuur een paar mogelijke kandidaten zou benaderen. Tot nu toe nog zonder resultaat.

Bij deze nogmaals een oproep om medewerking te verlenen aan dit familieblad!!!!

Melden bij het bestuur of bij mij.

Mebius IJ. Wolke (hoofdredacteur ad interim)

BESTUURSBERICHTEN

REDACTIE

Spijtig genoeg heeft Frans van der Meer om gezondheidsredenen zijn werk als hoofdredacteur moeten staken. Het bestuur is hem bijzonder dankbaar voor het werk dat hij in de afgelopen jaren voor de Nieuwsbrief heeft gedaan. We zullen zijn bijdrage buitengewoon missen. Voorlopig neemt redactielid Mebius Wolke op beperkte basis de taken waar. Maar we zoeken nog naar een goede redacteur voor de Nieuwsbrief. Het blijkt niet eenvoudig te zijn! Wie wil mag zich melden bij de redactie (zie colofon) of bij de secretaris van de Stichting Graven en Verhalen (treeswempe@ziggo.nl) .

WEBSITE

Jos Tiel Groenestege heeft toegezegd om het bestuur te helpen bij het ontwerpen van een website. Er is veel materiaal dat een plek zal kunnen vinden op de site. Op den duur zal ook de communicatie met de donateurs via de site verlopen en zal de Nieuwsbrief ook daar een plek vinden. Maar zover is het nog niet, eerst de site bedenken en ontwerpen. Werk in uitvoering dus.

FINANCIËN

Op 12 maart 2011 heeft het bestuur de jaarrekening 2010 vastgesteld. Het financiële beeld van de Stichting Graven en Verhalen vormt geen aanleiding tot acute zorgen. De renten op de bijzondere fondsen zorgen voor een gestadige aangroei. Zo is het ook bedoeld om beheer en onderhoud van de graven die aan de stichting zijn toevertrouwd op lange termijn te kunnen garanderen. Een gift in het speciale fonds voor de graven van Assuerus Terwisscha van Scheltinga en Siebrichje Koelman op het mooie kerkhof van Oosterwierum zorgde ook hier voor een perspectief voor de langere termijn. De beide graven zijn inmiddels prachtig gerestaureerd. Het algemene fonds, bedoeld om de lopende kosten van te betalen, liet over 2010 ook een positief resultaat zien (ruim € 800,—). Toch is

hier wel aanleiding tot enige zorg, de inkomsten uit donaties lopen terug. En de uitgaven zijn nog harder terug gelopen. Dat is misschien financieel geen probleem. Maar het laat wel zien dat er te weinig activiteiten zijn geweest in 2010.

Het verzamel fonds Kramer – China kreeg in 2010 een donatie van ruim € 1700,--. Met een mooie gift aan een bejaardenhuis in China van € 3730,-- is de het fonds nu weer nagenoeg leeg (€ 108,--). Het is een mooie gedachtenis aan de verhalen over monseigneur Frans Kramer in China.

Per 31 december bedroegen de middelen van de Stichting € 24.515. Hiervan is € 17.099 bestemd voor langlopende verplichtingen. De rest is beschikbaar voor activiteiten op kortere termijn zolang daar donaties tegenover staan.

Op verzoek is de volledige jaarrekening 2010 bij de penningmeester ter inzage: gwerf@ziggo.nl of 070 3502377.

FAMILIEDAG 2012

Het is niet gelukt om nog in 2011 een familiedag te organiseren. Inmiddels zijn Teja Kramer en Anneke Stockman bezig om in het voorjaar van 2012 een familiebijeenkomst te organiseren in de buurt van Oosterwierum en Jorwerd. Een bezoek aan de pas gerestaureerde

graven van Assuerus Terwisscha van Scheltinga en Siebrichje Koelman op het prachtige kerkhof van Oosterwierum hoort daar beslist bij.

En we zullen vast ook aansteken bij het Wapen van Baarderadeel in Jorwerd! Bericht volgt nog wel.

ALLERZIELEN 2010

Op verzoek van het bestuur zijn er met allerzielen 2010 misintenties uitgesproken in Blauwhuis voor de zielenrust van alle overleden leden van de uitgebreide Kramerfamilie en speciaal voor hen die rusten in de graven die aan de stichting zijn toevertrouwd. Het bestuur weet dat vooral oudere familieleden dit bijzonder op prijs stellen. Overigens mag hieruit niet worden geconcludeerd dat de stichting zich hiermee een RK-signatuur aanmeet. De statuten spreken hier duidelijke taal.

DONATIE 2011

Ingevoegd is de factuur voor de donatie 2011. Hiermee maakt u het werk van de Stichting Graven en Verhalen mogelijk. Betaal uw bijdrage alsjeblieft zo snel mogelijk. Probeer ook anderen in uw omgeving donateur te laten worden. Een kort bericht aan de secretaris (treeswempe@ziggo.nl of 070 3867725) is voldoende. Wij sturen dan de Nieuwsbrief en een factuur.

juni 2011

Mebius Hzn. Kramer

ZUIVEL KRAMERS, DEEL 2

In de tweede helft van de 19e eeuw werd, zoals we al schreven, met de boter flink geknoeid, of ze nu van de boerderij kwam of van de fabriek. Geen wonder dat in 1885 een 'Vereniging tot Bestrijding van Knoeierijen in de Boterhandel' werd opgericht, in 1889 gevolgd door een eerste Boterwet, die echter niet veel uithaalde. In 1901 richtte de Friese Maatschappij voor Landbouw toen maar zelf een botercontrolestation op. Aangesloten fabrieken (bij de start 19 particuliere en 14 coöperatieve, al snel volgden veel meer) verkregen een concurrentievoordeel met het behaalde kwaliteitsstempel. De Boterwet van 1902 leidde ertoe dat de controle in 1904 landelijk onder Rijkstoezicht kwam te staan.

Vanaf 1901 kenden de fabricage en handel van kaas een gelijksoortige ontwikkeling. In 1919 stichtten de eerder genoemde FNZ en VVZM een kaascontrolestation. Mede door deze kwaliteitscontroles steeg de marktwaarde van boter en kaas weer, ook internationaal.

De bereiding van boter en kaas in fabrieken riep de vraag op hoe de prijs van de door de boer geleverde melk bepaald moest worden. Er waren verschillende mogelijkheden: per liter of per kg, naar gehalte droge stof of vet (vanaf 1957 ook eiwit), of naar reinheid (bacteriegehalte)? Vanaf 1889 gingen er stemmen op om voor vetgehalte te kiezen. Een rond 1893 in Friesland ingevoerde, eenvoudige manier om het vetgehalte in het laboratorium te bepalen, vergemakkelijkte deze keuze. In 1918 werd overal op vetgehalte betaald. Het aantal geleverde liters kon de boer zelf wel bepalen en op het melkbriefje controleren, maar alle andere metingen vereisen laboratoriumonderzoek. Dat leverde een probleem op voor vooral de particuliere fabrieken. De boeren konden er niet zonder meer van op aan dat deze de bepalingen in alle eerlijkheid zouden uitvoeren. Particuliere fabrieken pleitten dan ook al snel na de oprichting van hun Vereniging VVZM in 1908, voor controle, maar de BCZFr achtte dit niet nodig. Desondanks

ontstond in 1914 de Vereniging voor Melkcontrole, waarvan boeren en fabrieken lid konden worden. 19 Friese zuivelfabrieken sloten zich direct aan en onderwierpen zich aan controle op hun bepalingen, uitgevoerd door een laboratorium in Leeuwarden. Snel groeide hun aantal. Ook elders werden ten behoeve van particuliere zuivelfabrieken en slijtersorganisaties melkcontrolestations opgericht, o.a. door de VVZM.

PROJECTIEKAMER VOOR MICROSCOPISCH ONDERZOEK

Foto M. Huizinga

Foto uit "heruitgave zuivelhistorie Nederland. VVZM Den Haag

In de Randstad werden zij ook ingeschakeld om bedorven melk te onderscheppen en om de toevoeging door boer of slijter van water aan de consumptiemelk vast te stellen, die langzamerhand onaanvaardbaar werd gevonden. Zo werden deze laboratoria een wapen in de strijd om kwaliteit en hygiëne in de melkvoorziening. In 1939 ontstond Rijkstoezicht op deze controle.

Uitbetaling naar vetgehalte vormde voor de boeren die hun melk aan zuivelfabrieken leverden, een stimulans om hun melkvee zo te verzorgen en te voeden dat er veel vet in de melk zou komen. Een hoger vetgehalte – voor een groot deel erfelijk bepaald – is echter ook te bereiken via een doelgericht fokbeleid. Maar daarvoor moet wel het vetgehalte van iedere koe bekend zijn. Dan immers kunnen koeien met het hoogste gehalte voor de fokkerij uitgekozen worden. Daarom regelden zuivelfabrieken en plaatselijke fokverenigingen periodieke, onaangekondigde monsternemingen tijdens melktijd op de boerderij, voor de bepaling van gewicht en vetgehalte van iedere gemolken koe afzonderlijk. Behalve een betrouwbare prijsbepaling leverde de melkcontrole dus ook een sterk middel tot veeverbetering. Geen wonder dat niet alleen de zuivelindustrie, maar ook het in 1879 opgerichte FRS grote waarde ging hechten aan deze individuele melkcontrole en die als voorwaarde ging stellen voor registratie in het stamboek.

Behalve veeverbetering door fokkerij en optimale verzorging, was ook de bestrijding van veeziekten een belangrijke factor in de rendabiliteit van melkveehouderij, zuivelindustrie en handel. Daarom stichtten de BCZFr en het FRS een Gezondheidsdienst voor Dieren op, die zich in eerste instantie vooral toelegde op de uitroeiing van de – ook voor mensen besmettelijke – rundertuberculose, waarmee toen ruim een derde deel van het Friese vee besmet was! Besmette dieren werden niet in het stamboek opgenomen, later alle vee van besmette bedrijven niet meer. De coöperatieve fabriek te Kimsward gold als voorbeeld, omdat daar vanaf de oprichting in 1888 zo`n beleid gevoerd was, waardoor alle aangesloten boerderijen in 1900 tbc-vrij waren. Besmet vee werd buiten Friesland verkocht en zo werd Friesland in 1950 de eerste rundertbc-vrije provincie. Ook in andere provincies werden later gezondheidsdiensten opgericht.

Zoals gezegd, de VVZM speelde een rol in vele van deze ontwikkelingen. Wij zagen haar bij het ontstaan van melk- en kaascontrole. Toen in 1925 het Melkbesluit tot stand kwam, waarin eisen aan de melk gesteld werden, richtte zij de afdeling Melkhygiene op en veranderde zij haar naam in Vereniging voor Zuivelindustrie en

Frans Galama C
(zie stamboom)

Melkhygiene VVZM. Deze afdeling had tot doel de particuliere fabrieken te ondersteunen op het terrein van kwaliteitsverbetering van de melkproducten, maar ook om de toeleverende boeren te helpen betere melk te leveren. Zij richtte daartoe melkcontrolestations op in Den Haag, Haarlem, Leiden en Rotterdam en bevorderde de reinheid van geleverde melk door daar prijsverhoging voor de boer aan te verbinden.

Tot directeur van de afdeling en haar laboratoria werd direct na oprichting de net te Utrecht afgestudeerde en gepromoveerde dierenarts Ijsbrand Kramer (P) aangesteld. In

Ijsbrand Kramer P
(zie stamboom)

hoeverre zijn oudere neef Frans Galama (C), toentertijd bestuurslid van de VVZM, daar een rol in heeft gespeeld is niet bekend, maar onwaarschijnlijk is het niet! Vanwege zijn deskundigheid op het terrein van de kwaliteitsverbetering werd hij gevraagd om hoogleraar

in de melkkennis te worden aan de Universiteit van Utrecht, hetgeen door zijn vroege overlijden in 1956 niet meer gerealiseerd is kunnen worden. Zijn organisatorische kwaliteiten kwamen ook tot uiting in de Maatschappij voor Diergeneeskunde, waarvan hij na de oorlog 8 jaren voorzitter is geweest.

Naast het belang van gecontroleerde samenstelling en reinheid van de melk, was het ook zaak om haar te vrijwaren van ziektekiemen, op de eerste plaats tbc. Om de fabrieken te steunen in hun streven naar ziektekiemvrije melk, stelde ook de VVZM in 1928 een Gezondheidsdienst voor Vee in, naast de eerder genoemde, die aan de coöperatieve fabrieken geparenteerd was. Van deze dienst had IJsbrand ook de leiding.

Onder de medewerkers van het Haagse melkcontrolestation van de

VVZM treffen we een familielid aan: Frans Ferwerda (O). Hij kwam rond 1925, nadat hij door faillissement van een suikerfabriek te Franeker werkeloos was geworden, naar het Westland, in navolging van zijn broer Henk. Hij werkte er vanaf ongeveer 1930 als controleur bij zuivelfabrieken in en rond Den Haag en Rotterdam: in de ochtends en 's avonds monsters nemen en overdag in het laboratorium.

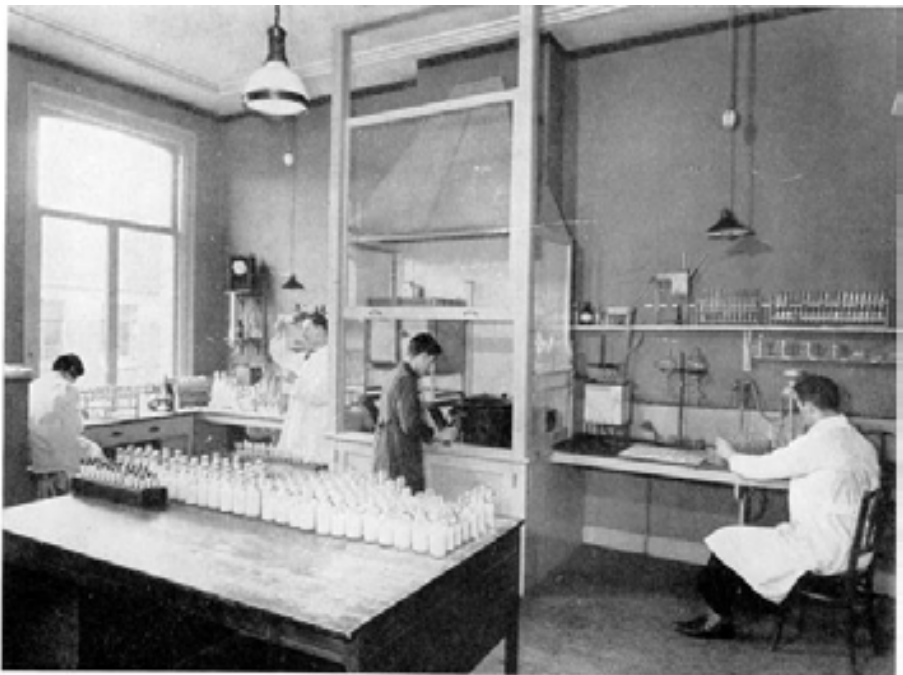
In de Hongerwinter werden de monsters zo royaal genomen dat er liters melk in het laboratorium overbleven. Die werden dagelijks verdeeld onder alle medewerkers. Zo zag ik oom Frans bij ons in Voorburg het liter'tje brengen, een welkome aanvulling op het te karige rantsoen van 1944/45.

Vanaf 1947 heeft ook de dochter van de directeur, Ied Kramer (Q) enkele jaren als laborant in het melkcontrolestation te den Haag

gewerkt, alvorens analiste aan de Leidse Universiteit te worden. De familie zorgde goed voor elkaar !

Voor het melkcontrolestation in Den Haag. Links in witte jas Frans Ferwerda (O, zie stamboom) en op de moterkap in ruitrok led Kramer (Q).

Zo zijn we in dit verhaal over zuivel en de rol van familieleden daarin, terechtgekomen in de Randstad, waar een grote bevolking een grote en ook regelmatige toevoer van melk nodig maakt. Die toevoer kwam in vroegere tijden uit boerderijen in en dicht bij de steden. Die 'melkboeren' waren overdag melkventers. Met de groei van de steden groeide de kring van toeleverende boeren, maar die konden vanwege de afstand het venten van eigen melk niet combineren met het boerderijwerk. Zo ontstond er een nieuwe beroepsgroep van slijters, vaak boerenzonen, die de melk ophaalden bij de (verre) boerderijen en daar jaarcontracten, zgn. taxen, mee sloten. Weer later ontstonden er industriële melkinrichtingen die niet alleen consumptiemelk, maar ook andere zuivelproducten, tot ijsjes toe, via eigen of zelfstandige slijters bij de burgers brachten. De opkomst van de vrachtauto bevorderde deze gang van zaken, omdat grote afstanden overbrugbaar werden en niet meer beperkt tot wat paard en wagen aankonden. Die inrichtingen werden lid van de VVZM en onderwierpen zich aan controle, zoals we al schreven.

Om een constante hoeveelheid melk uit dit 'consumptiemelkgebied' te kunnen leveren, fokten de meeste boeren daar geen vee, maar kochten zij melkkoeien van elders op (daarmee vormden zij het afzetgebied voor tbc-dieren uit Friesland en elders!) en werden uitgemolken dieren voor de slacht bestemd. Zo hadden zij minder last van de in fokbedrijven verminderende melkgift in de wintertijd. Door groei van aantal en koopkracht steeg de vraag van de stedelijke bevolking. Dat veroorzaakte een wankel evenwicht. Soms, als er een tekort dreigde, bijvoorbeeld in 1918, weigerden de zuivelindustrieën uit de overige gewesten aanvullende melk te leveren (boterprijzen waren dan aantrekkelijker). In ander tijden probeerden zij juist melk in het westen te slijten, omdat de consumptiemelk meer opracht. Dit nu was vooral het geval toen de crisis van de jaren '30 de export van boter en kaas sterk verlaagde en o.a. de Friese fabrieken hun daardoor overtollige melk in het westen probeerden af te zetten.

Boeren in het consumptiemelkgebied raakten dan in moeilijkheden, waardoor de door hen verzekerde melktoevoer naar de grote steden in gevaar kwam. Voeg daar nog aan toe dat de melkprijs overal in het land tengevolge van de crisis tot onaanvaardbaar peil zakte

Dit leidde tot regelgeving met als doel een constante melktoevoer in de grote steden veilig te stellen. De beheersing van de melktoevoer in het westelijk melkwinningsgebied werd geregeld door de Consumptiemelkregeling van 1933, die ook kwaliteitseisen stelde en door gunstiger winterprijzen de melkwinning na de herfst stimuleerde. De Crisis (vanaf 1938: de Nederlandse) Zuivel Centrale (CMC) regelde toeslagen op de onrendabele melkprijs, op basis van de Crisis Zuivelwet (1932) en het Landbouwcrisisfonds (1933). Die toeslag bedroeg ooit 2,5 cent boven de marktprijs van 1,5 cent per kg!

In het begin van de Duitse bezetting, november 1940, werden pasteurisatie en standaardisatie verplicht gesteld Dit betekende de opheffing van talrijke zuivelfabrieken, omdat zij aan die eisen technisch niet konden voldoen. Ook betekende dit dat de boeren in het consumptiemelkgebied betaald gingen worden naar vetgehalte, wat tot dan toen lang niet overal gebeurde.

De zuivelfabrieken hadden al hun koepels VVZM en FNZ (we kwamen hen eerder tegen), maar de boeren in dit gebied misten zo'n belangenbehartiger tegenover de ontstane ambtenarij en de industrie. Daarom richtten zij in 1938 de Consumptie Melk Centrale (CMC) op, waardoor zij collectief prijsonderhandelingen konden voeren en belangen konden behartigen op de eerder geregelde terreinen. Praktisch gesproken leverden de boeren aan de CMC (dus niet meer aan individuele fabrieken of handelaren) en deze verkocht de melk aan de fabrieken. In deze CMC (die ook als uitvoeringsorgaan van de overheid diende en in 1945 werd opgeheven) werd Henri Kramer (M) op 36-jarige leeftijd medewerker. Tevoren werkte hij te Bolsward bij het notariskantoor. Hij was een graag geziene gast bij de familie van zijn neef Ijsbrand (P), die

waarschijnlijk wel een rol gespeeld heeft in het vinden van deze functie. De taken van de oude CMC werden deels overgenomen door de in 1944 opgerichte Coöperatieve Melkafzet Centrale (weer CMC!), formeel dus de nieuwe werkgever van Henri. Deze ontwikkelde zich tot een van de grootste coöperatieve zuivelondernemingen van ons land.

Zeventien familieleden zijn beschreven in hun rol binnen de stormachtig ontwikkelende zuivelwereld vanaf het einde van 19^e eeuw. Veel van wat voor hen herkenbaar was bestaat nu niet meer. Technieken, vervoersmogelijkheden, schaalvergroting en fusies, consumptiepatronen, afzetmarkten, alle hebben tot grote veranderingen geleid. Zij zouden die huidige wereld niet meer herkennen. Toch hebben zij door hun inzet, ieder op eigen wijze en naar eigen vermogen er toe bij gedragen dat de zuivel nog steeds een belangrijke rol speelt in de Nederlandse samenleving en economie. Dat maakt het waard om hen aan de vergetelheid te onttrekken .

Mebius F. Kramer IJzn (M.01.01)

Bronnen van dit artikel waren :

Blink, G: 25 Jaar Zuivelgeschiedenis (VVZM, 1933)

Dogterom, C: Ontwikkeling FNZ in 75 jaar (Zuivelzicht, okt.1975)

Galema, J: Tot in het vierde geslacht (1997)

Kramer Kubaard (1998)

Hoepen, L van, e.a.: Van veertig zegenrijke melkjaren (VVZM, 1948)

Jaarverslag VVZM (1941 t/m 1948)

Nieuwsbrief Graven en Verhalen: no. 4 (2004), no.5 (2004), no.6 (2005), no.8 (2006), no.14 (2010).

Ruiter, J: 25 Jaar CMC (Melk, no.19/20, 1970)

Roosenenschoon, C: Een wandeltocht van 75 jaar (Zuivelzicht, 1997)

Terpstra, P – Honderd jaar Friese Landbouw

(Uitg. van Seyen, jaar onbekend)

– Tweeduizend jaar geschiedenis van Friesland (idem)

Www.Zuivelhistorienederland.nl

KRAMER CHINA FONDS

In de maand december jl. heeft een betrouwbare middelaar het tot dan door de familie bijeengebrachte geld van het Fonds, te weten

€ 3.730, in Ma`chang (bij Lu-Anfu of te wel Changshi) persoonlijk in een grote envelop overgedragen aan de Chinese zusters aldaar, wat op bijgaande foto is vastgelegd. De dankbaarheid van zuster-overste Gabriel (links) en haar voorgangster zuster Agatha, was groot. Het gaf de 45 zusters weer meer kans om hun zorg voor weesjes en ouderen uit te breiden. We ontvingen een brief in het Chinees, die we konden laten vertalen (zonder de idioomverschillen weg te werken) en hierbij afdrukken.

Geachte Heer :

Dank U voor het geld dat U hier bijdraagt en wij ontvingen het al . Wij waren van plan eerder contact met U op te nemen, maar wij konden geen contactadres vinden. Vandaag zijn wij heel blij de vriend te ontmoeten en de brief naar U te zenden.

*Wij bouwden een nieuw rusthuis in april 2007. Nadat wij ons erg ingespannen hadden, is dit gebouw beoordeeld en goed bevonden en we noemden het "LI SHA ". Er wonen nu enkele ouderen hier. Maar ons huis is niet geschikt voor oude mensen om in te leven. Dus hoewel veel mensen er om kwamen vragen, wonen hier maar weinige. Daarom denken wij er over een ander huis te bouwen, om redenen van geschiktheid. Wij hebben echter weinig geld. Dus U zou ons kunnen helpen (als U dat kan overwegen). Veel dank daarvoor. Wij zijn voornemens de 80^e verjaardag in het jaar 2011 te vieren (meer details worden op het ogenblik gepland), zou U kunnen komen ? We zien er naar uit U te ontmoeten.
Dank U wel*

Ma Chang Convent, december 2010.

De herinnering aan bisschop Constans (Frans) Kramer ofm is er weer door versterkt.

Ook krijgt de familie de hartelijkste mondelinge groeten van zijn (tweede) bisschop-opvolger, mgr Antonius Li, ook Franciscaan, een man op leeftijd, die hem in zijn seminarietijd – tot Constans Kramer in 1952 verbannen werd – nog heeft gekend! Op de tweede foto (zie volgende pagina) is de kleine maar dappere man (links) te zien, samen met onze middelaar, tegen de achtergrond van zijn bisschoppelijk 'paleis'. Het is jammer dat geen van de betrokkenen in Shanxi Engels kan

spreken en dat geen van ons Chinees kent! Als dat wel het geval was, zouden de contacten en daardoor de informatie over een groeiende, maar toch ook bekleemde geloofsgemeenschap groter zijn.

Bisschop Antonius Li, de tweede opvolger van Mgr. Constans Kramer

Belastingaftrekbare giften blijven welkom op:

Banknummer 39.77.81.040

t.n.v. Stichting Graven en Verhalen

o.v.v. Kramer–China–Fonds

FAMILIEBERICHTEN

GEBOREN

Op 23 januari 2011 is te Bergen op Zoom geboren : **Bianca Schot**. Zij is het dochtertje van Mike Schot en Deborah de Frankrijker, de pleegdochter van Anneke Kramer (M 01.01.01) en Carol van Nijnatten, die in Utrecht wonen. De mooie blonde baby kwam voorspoedig ter wereld, woog 3440 gram en was 48 cm lang. Moeder en dochter maken het nog steeds goed. Bianca (M 01.01.01.02.01) behoort tot de 6e generatie na de stamouders Frans en Siebrigje van Kubaard.. Moge zij een gelukkig, gezond en lang leven toebedeeld krijgen.

HUWELIJK

Op 9 juli 2011 gaan **Joris van Aalten en Nicole Bele** trouwen in het stadhuis van Waalre. Joris is de oudste zoon van Frans en José van Aalten-Wolke en de achterkleinzoon van Klaske Kramer. Nicole Bele heeft de

Nicole Bele
&
Joris van Aalten

Geben einander das "JA-Wort", am Samstag den 9. Juli 2011 um 13:30 Uhr im Rathaus von Waarre, Koningin Julianalaan 19.

Nach der standesamtlichen Trauung findet im Garten der Brauteltern, Marijkelaan 1 in Waarre von 15:00 bis 17:00 Uhr die Agape statt.

Geven elkaar het "JA-woord" op zaterdag 9 juli 2011 om 13:30 uur in het gemeentehuis van Waarre, Koningin Julianalaan 19.

Aansluitend is van 15:00 tot 17:00 uur de receptie in de tuin van het ouderlijk huis van de bruid, Marijkelaan 1 te Waarre.

Joris & Nicole
Lamerislaan 316
3571 LL Utrecht

RSVP 15 juni jorisnicole@tme.com

Dress code: Tenue de Ville

Oostenrijkse nationaliteit, maar is geboren en getogen in Nederland. Toch een internationaal huwelijk!

Joris en Nicole wonen in Utrecht.

KONINKLIJKE ONDERSCHIEDING

Onderstaand bericht ontvingen wij van Rob Kaarls, de echtgenoot van

Nell Kaarls-Wolke (kleindochter van Klaske Kramer):

“Bij deze wil ik jullie even laten weten dat het Hare Majesteit heeft behaagd Nell het Lidmaatschap van de Orde

van Oranje Nassau te doen toekomen, vanwege langdurige en uitzonderlijke bijdragen aan het Rode Kruis, het Leids Universitair Medisch Centrum en de RK kerk, en het parochie bestuur.

De versierselen zijn haar hedenmorgen (29 april 2011) door de Burgemeester van Zoeterwoude uitgereikt en opgespeld”.

Rob Kaarls

PITER JELLESPRIJS

Schrijfster **Aggie van der Meer**, sinds 13 mei 2011 weduwe van Herman van der Meer (tak A, zie verder in deze Nieuwsbrief) ontving de Piter Jellesprijs 2011 van de gemeente Leeuwarden. Deze bijzondere Friese auteursprijs en dit grote nieuws werd via onderstaand artikel in de Bolswarder Courant van 15 juni aan Bolswards ingezetenen bekend

Piter Jellesprijs voor Aggie van der Meer

BOLSWARD. ■ De Bolswarder schrijfster Aggie van der Meer krijgt de Piter Jellesprijs 2011 van de gemeente Leeuwarden. De prijs wordt eenmaal per vier jaar uitgereikt. Zij krijgt de prijs voor haar historische roman ‚Oerfeart‘, geschreven in de periode 2005-2009. De jury bestond uit Reinier Salverda, Karen Bies en Arjan Hut. Aan de prijs is een geldbedrag van 5000 euro verbonden.

De Piter Jellesprijs is bestemd voor literair werk, waarin de relatie met Fryslân tot uitdruk-

king komt. In haar roman ‚Oerfeart‘ schetst Aggie van der Meer aan de hand van haar eigen familiegeschiedenis de rol die emigranten door de jaren heen in Friesland hebben gespeeld.

De stijl van Aggie van der Meer is uniek, zo wordt omschreven, poëtisch, kort, maar ook kernachtig. De schrijfster gebruikt metaforen en beelden die verwijzen naar de Bijbel, maar ook naar de natuur, de klassieken, ander literair werk en daarbij heeft ze een rijk taalgebruik.

gemaakt. De redactie van de Nieuwsbrief geeft dit nieuws graag aan u door. Van harte proficiat Aggie met deze mooie prijs en de grote waardering voor jouw boek 'Oerfaert'.

JUBILEUM

Op 4 juni van dit jaar vierden **Anny Heins-Wolke (kleindochter van Klaske Kramer) en Gerard Heins** dat zij 43,44 jaar zijn getrouwd. Het werd een smaragden bruiloft genoemd. Of dit een officiële benaming is, betwijfelt de redactie. Maar het was in ieder

geval een heel edel en gedenkwaardig feest.

Op de dag na hun 40-jarige huwelijksfeest van Anny en Gerard (27 december 2007) werd Gerard in het ziekenhuis opgenomen voor een zware chemokuur. Er was bij hem kanker geconstateerd. Alle energie, kracht en zorg moesten worden bijgezet om door deze moeilijke tijd te komen.

Ruim 3 jaar leefden Anny en Gerard met de onzekerheid en de vraag of de ziekte was overwonnen. En het leek erop.

Helaas mocht het toch niet zo zijn. Enkele maanden geleden kreeg Gerard opnieuw de diagnose: lymfklierkanker. Gelukkig voelt hij zich op dit moment nog goed en al gauw kwam de wens om met alle familie, vrienden en bekenden te feesten. "Even de zorgen aan de kant", zegt Anny, "en lekker feesten en blij zijn met elkaar".

Het was een prachtig en heel bijzonder feest: ruim 43 jaren huwelijk werden in het zonnetje gezet en bezongen. En alle mooie en goede momenten werden belicht. Het was goed om dat samen zo te vieren.

OVERLEDEN

In Memoriam Gerda Vonhögen–Oosterbaan

Op 29 augustus 2010 is mijn moeder, **Gerda Oosterbaan e/v Hans Vonhögen** overleden.

Gerda was de oudste dochter van Hanneke van der Meer en Evert Oosterbaan. Ze is nog geboren in Bolsward op 30 mei 1921. Vrij snel daarna is het gezin Oosterbaan verhuisd naar de Eewal in Leeuwarden. Toen het zakenpand/woonhuis door de Duitsers gevorderd werd is het gezin, dat inmiddels 6 kinderen telde, verhuisd naar het Engelse Plein in Leeuwarden.

In 1949 is ze getrouwd met Hans Vonhögen (overleden 2005) en

aanvankelijk gaan inwonen bij haar schoonfamilie (woningnood) in Kerkrade. In 1952 zijn ze verhuisd naar Heerlen. Vanaf 1995 woonden Hans en Gerda in een gerieflijk appartement.

Al een jaar of 35 zette ze zich als secretaris met hart en ziel in voor de Stichting

Opala. Aanvankelijk bedoeld om geld in te zamelen voor het bouwen van een school en ziekenhuis in de binnenlanden van Afrika. Door het succes is deze ‘hobby’ voortgezet. Ik ga er van uit dat een aantal Kramer-familieleden aangeschreven werden met Kerst- en Paasbrieven, die ze zelf op haar typemachine dichtte. Vanzelfsprekend werd de brief afgesloten met een vraag voor een bijdrage. Missionarissen die de weg naar Heerlen vonden deden nooit vergeefs een beroep op de Stichting.

Na een kort ziekbed is ze, conform haar wens, overleden in een hospice.

Leon Vonhögen

In Memoriam Mieke Gerritsma- Loeffen

Op 8 mei 2011 overleed plotseling, op de laatste dag van een vakantie met haar man Nico, in Negotino, Macedonië Mieke

Gerritsma-
Loeffen.(1936-2011)

Zij werd 74 jaar oud. Mieke Gerritsma was de dochter van Wim Loeffen en Appie Galema die jarenlang in Waalwijk woonden en bij familiebijeenkomsten zelden ontbraken. Ook Mieke was daar

vaak bij en door haar vrolijke aard ook altijd duidelijk aanwezig.

Mieke was moeder van 3 zonen, Taco, Jort en Fokke. Zij was trots op haar jongens, de kleinkinderen waarmee die haar verblijdden en genoot het meest als zij allen thuis waren.

Mieke was een sterke vrouw die midden in het leven stond als echtgenote, moeder en oma. Samen met haar man Nico Gerritsma

genoot zij van wat het leven te bieden heeft: sport in de vorm van zwemmen en tennis maar vooral van museabezoek, verre reizen en kunst in allerlei vormen.

Zij leefde echter niet alleen voor zichzelf. Attent, actief en zorgzaam

bood zij de helpende hand waar dat nodig was. In haar eigen directe omgeving was zij 'de mevrouw van de kerk'. Geen geringe eretitel.

Mieke Gerritsma- Loeffen ruste in vrede.

Frans van der Meer

In Memoriam Plône Bovée – van der Meer

(★Heerenveen 1925 – †Venlo 2011)

Plône groeide op in Friesland en ze is altijd een Friezin in hart en nieren gebleven. Door haar studie verpleegkunde die haar naar Groningen, Den Haag en Amsterdam bracht, kwam ze uiteindelijk door haar huwelijk met Bèr, in Limburg terecht.

Ze heeft daar jarenlang in Grubbenvorst piano- en vioolles aan honderden leerlingen gegeven. Naast haar muzikaliteit was ze religieus en spiritueel ingesteld en zo bleef bijvoorbeeld Titus Brandsma haar onverdeelde aandacht houden. Na haar

tweede beenamputatie in 2006 moest ze opgenomen worden in het verpleeghuis in Venlo en moest ze haar geliefde woning met een grote tuin en haar kaarsen- en engelenverzameling gedwongen achterlaten. De vleugel verhuisde mee naar het verpleeghuis en zo kon ze in haar nieuwe pianokamer doorgaan met haar liefde voor muziek. Ook in het verpleeghuis bleven haar autonomie en haar

strijdlust tot in haar laatste levensdagen aanwezig. Zo liet ze duidelijk aan het personeel weten wat beter moest in de verzorging van de bewoners. Haar ruime ervaring als verpleegster hielp haar daarbij. Na korte tijd was Plône al een bekende verschijning in het verpleeghuis geworden vooral door haar vele activiteiten waaronder deelname aan gespreksgroepen en haar schilderen.

Een ieder kende Plône die met haar elektrische rolstoel met de Friese vlag achterop van vroeg tot laat actief was. Op haar afdeling was al van verre de grote Friese vlag te zien die op haar kamerdeur bevestigd was. Zo bleef ze ook Friese liedjes en het Friese volkslied zingen want, zoals gezegd, een Friezin bleef ze in hart en nieren ook al woonde ze ruim vijftig jaar in Limburg.

Plône laat vijf kinderen en negen kleinkinderen achter.

Apollonia Bovée (haar dochter)

In memoriam Herman van der Meer

Op 13 mei overleed in Bolsward Herman Joseph van der Meer, zoon van Frans Baukes van der Meer en Anna Maria Wolke. Hij was 86 jaar oud.

“Samen met zijn vrouw Aggie was hij de hoeder van ons ouderlijk huis waar wij altijd konden binnenvallen en dat zodoende altijd een stukje ‘thuis’ bleef”, zo luidden de broers en zussen hem in de rouwadvertentie in de Leeuwarder Courant uit.

“Herman, een man om van te houden” schreef zijn gezin.

Tijdens de indrukwekkende uitvaartdienst in de Sint Fransiscuskerk in Bolsward werd hij door Aggie, de kinderen, kleinkinderen en zus treffend ontroerend en geestig (‘vroeger een sigaar en 86 jaar’) als een standbeeld van zorgzaamheid, trouw medeleven en behulpzaamheid herdacht

“Hij had zijn armen om mensen heen”, zei zijn zoon Obe en dat is een beeld waarin velen Herman zullen herkennen. Zoals ook zijn grote sterke handen en zijn afscheidsgroet- met ‘kruuske-’: “Het ga je goed, behoud je levensmoed”.

Herman was actief in de vredesbeweging en in milieugroepen. Hij was erelid van Miljeu Werkgroep Boalsert waarin hij zowel bestuurlijk als praktisch werkzaam was. Op zijn initiatief werd 20 jaar geleden in Bolsward al huishoudelijk plastic afval ingezameld en in het pakhuis van Nieuwmarkt 31 tot balen geperst. En vervolgens bij een recyclingsbedrijf aangeboden. “Een inspirator, een man om trots op te zijn, een man om niet te vergeten”, zo werd hij in het Bolswards Nieuwsblad door de Miljeu Werkgroep herdacht.

Frans van der Meer

OPROEP

ONDERDUIKERS

Vanaf april 1943 moest een groot en groeiend aantal mannen ‘onderduiken’ om uit handen van de Duitse bezetters te blijven en niet in Duitsland te werk te worden gesteld. Tot dan toe gold dat bijna alleen voor de slachtoffers van de Jodenvervolging die al in november 1940 was begonnen. De ‘Arbeitseinsatz’, de hernieuwde krijgsgevangenschap van de Nederlandse soldaten en de loyaliteitsverklaring door de studenten, alle in begin 1943, afgekondigd, leidden tot de aprilstaking van dat jaar en dwongen heel veel mannen om onvindbaar te worden. Velen van hen vonden

een duikplaats op het platteland en dus ook in Friesland. Veel van onze familieleden, vooral de boeren onder hen, hebben een schuilplaats geboden aan deze onderduikers, soms familie, soms niet. Zij deden dat niet zonder risico: verraad loerde en de Landwacht speurde. Het lijkt de redactie van de Nieuwsbrief de moeite waard om dit deel van de familiegeschiedenis aandacht te geven.

Daarom vragen wij de lezeressen en lezers die weet hebben van onderduikgevallen in de familiekring, ons daarvan in kennis te stellen. Zowel zij die onderdoken als zij die onderdak boden. Ja ook zij die er slechts van gehoord hebben.

Wij willen graag de namen, de plaatsen en de periodes vernemen. Maar ook verhalen zijn welkom over belevingen en verloop, over karakteristieke gebeurtenissen, over de verstoppplaatsen, over de verkrijging van bonkaarten voor eten e.d., over eventuele financiële vergoedingen, enz. Daar zullen we dan een overzichtelijk artikel van maken.

Beste lezeressen en lezers: **stuur alles wat U weet toe aan:**

Mebius F.Kramer IJzn, Maliesingel 95, 3582 AB te Utrecht, tel 030-2201554 of mail het naar: mfkramer@zonnet.nl

